

2. 12. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Závěť - náhradnictví a svěřenské nástupnictví

Rekodifikace soukromého práva zasáhla i odvětví práva dědického, které je s účinností od 1. ledna 2014 upraveno v § 1475 a násl. zákona č. [89/2012](#) Sb. občanský zákoník (dále jen NOZ). Ze 41 paragrafů obsažených v občanském zákoníku z roku 1964 ke dni jeho zrušení se úprava dědického práva rozrostla na současných 246. Předchozí úprava byla vzhledem ke společenskému zřízení, za kterého byla přijata, povrchní a neposkytovala zůstaviteli dostatek svobody při pořizování o svém majetku pro případ smrti. Pro mnohdy striktně formalistické požadavky nemohla být poslední vůle zůstavitele v praxi vždy naplněna.

Při koncipování nové úpravy vedla zákonodárce snaha tyto nedostatky odstranit. Výsledkem je mimo jiné propracování institutu závěti včetně zavedení možnosti ustanovit dědici náhradníka anebo svěřenského nástupce.

Předchozí právní úprava se obsahu závěti věnovala pouze zkratkovitě. Zůstavitel mohl ustanovit dědice, kterým určil podíly na pozůstalosti nebo konkrétní věci. Pokud tak neučinil, připadly všem dědicům podíly stejně velké. Pokud dědicové ze závěti nenabyli celou pozůstalost, zbývající část byla rozdělena mezi dědice ze zákona. Jiné alternativy neexistovaly.

Nyní se však zůstavitel může sám rozhodnout, jak naloží s částí pozůstalosti v případě, že jí jím určený dědic nenabude. NOZ totiž zavádí kategorii náhradníků dědice.

Náhradnictví

Zůstavitel může dědici povolat náhradníka pro případ, že osoba, která se měla stát dědicem, z jakéhokoliv důvodu dědit nechce nebo nemůže. Připouští se i výslovné určení, že náhradník dědictví nabude pouze v jednom z těchto případů. Důraz je zde kladen na svobodnou vůli zůstavitele.

Náhradník vstupuje do postavení dědice, jehož nahrazuje. Vztahují se na něj proto i omezení, která zůstavitel stanovil pro dědice. Jedná se např. o podmínky, příkazy nebo odkazy, jimiž je dědictví obtíženo. Pokud se však tyto vztahují zřejmě pouze k osobě dědice, nebo stanoví-li to zůstavitel, na náhradníka nepřecházejí.

Jedné osobě může zůstavitel určit i více náhradníků. Náhradníky může povolat vedle sebe, tzn., nastupují na místo dědice všichni takto určení náhradníci společně, nebo postupně jako „náhradníky náhradníků“. Pokud v takovém případě náhradníkovi dědictví nepřipadne, nastupuje na jeho místo druhý, popř. další náhradník, až dokud některý z náhradníků dědictví nenabude.

Pokud dědic, jemuž byl stanoven náhradník, dědictví nabude, náhradnictví zaniká. Náhradnictví zaniká i v případě, že za dědice bylo povoláno dítě nebo jiný potomek zůstavitele, který v době

sepsání závěti neměl vlastní potomky, avšak v době projednávání dědictví již potomky mít bude. Dědictví pak přechází na tyto potomky. Zůstavitel však může takový postup vyloučit, takže i když dědic bude mít potomky, dědictví nabude zůstavitelem určený náhradník.

NOZ neomezuje okruh osob, které mohou být povolány jako náhradníci. Výslovně pamatuje na situaci, kdy jsou za náhradníky povoláni ostatní dědicové zůstavitele nebo dědicové spolu s dalšími osobami. Pokud zůstavitel v takovém případě nerozhodne, jak mezi ně bude uvolněný podíl rozdělen, použijí se výkladová pravidla NOZ.

Svěřenské nástupnictví

Mimo náhradníků umožňuje NOZ povolat dědici svěřenského nástupce neboli následného dědice. V povolání za svěřenského nástupce je implicitně obsaženo i povolání za náhradníka.

Svěřenský nástupce je osoba, na níž přechází dědictví po smrti primárního dědice nebo za jiných, závětí stanovených podmínek.

Zůstavitel může nejen ustanovit jednoho svěřenského nástupce pro jednoho dědice. Může taktéž více dědicům určit jednoho svěřenského nástupce nebo může jednomu dědici určit více svěřenských nástupců. Tito mohou v závislosti na vůli zůstavitele nastoupit jak vedle sebe, tedy najednou, tak následně po sobě.[1] Pokud jsou svěřenští nástupci povoláni po sobě, nabývá dědictví za podmínek uvedených v závěti, resp. po smrti dědice, nejdříve první z nich, po něm nastupuje za závětí určených podmínek druhý, a to až do zániku svěřenského nástupnictví.

NOZ zavádí záruky, které zamezují ustanovení svěřenských nástupců „do nekonečna“. Pokud zůstavitel povolá za svěřenské nástupce pouze osoby, které již za jeho života existují, není řada svěřenských nástupců zákonem omezena. Pokud však povolá i osoby, které za jeho života neexistovaly, zaniká svěřenské nástupnictví okamžikem nabytí dědictví první z těchto osob. Svěřenské nástupnictví zaniká rovněž uplynutím 100 let od smrti zůstavitele.

K zániku svěřenského nástupnictví dochází i z jiných důvodů. Zejména se jedná o případ, kdy již další svěřenští nástupci neexistují, nebo nenastane případ, pro který bylo toto nástupnictví zřízeno.

Dále se jedná o situace, kdy bylo svěřenské nástupnictví zřízeno jako jakási pojistka – povolání nástupců nezletilého dítěte zůstavitele, nástupců potomka zůstavitele bez vlastních potomků nebo nástupců osoby s omezenou svéprávností. V prvním případě zaniká svěřenské nástupnictví v rozsahu povinného dílu[2] nabytím zletilosti dítěte. V druhém případě nástupnictví zaniká, když dědic zanechá potomky způsobilé dědit. U dědice s omezenou svéprávností nástupnictví zanikne, když tento nabude svéprávnost, byť jen přechodně.

Zatímco náhradník nabývá dědictví místo povolaného dědice, svěřenský nástupce dědictví nabývá po určité době, po kterou je měl povolaný dědic. K ochraně zájmů svěřenského nástupce mu NOZ přiznává určitá práva. Jedná se o právo na sestavení inventáře dědicem nabitého dědictví nebo právo nechat soudem určit rozsah požívání a hospodaření s věcí, která přináší plody. Pokud dědic nemá právo s nabitým dědictvím volně nakládat, může dědic zcizovat nebo zatěžovat věci z dědictví pouze se souhlasem svěřenského nástupce.

Uvolněný podíl dědice bez ustaveného náhradníka nebo svěřenského nástupce

Pokud zůstavitel náhradníky ani svěřenské nástupce neurčí a dojde k situaci, že povolaný dědic dědit nebude, vzniká tzv. uvolněný podíl. Uvolněný podíl přechází buď na dědice ze závěti, nebo na zákonné dědice. Na dědice ze závěti může přejít pouze za podmínky, že byli povoláni bez určení podílu. Tento postup se uplatní, pokud byli bez podílu povoláni všichni dědicové nebo i jen někteří z

nich.

Uvedená omezení jsou v NOZ zavedena za účelem co nejlepšího naplnění vůle zůstavitele. Předpokládá se totiž, že zůstavitel, který určil dědicům v závěti konkrétní podíly, neměl v úmyslu, aby tito dědicové nabyli více, než výslovně stanovil. Pokud by bylo přáním zůstavitele, aby uvolněný podíl i v tomto případě připadl dědicům ze závěti, musel by tyto povolat jako náhradníky.

Závětním dědicům připadne uvolněný podíl v případě, že dědic nemá náhradníka ani svěřenského nástupce a zároveň byli všichni ostatní dědicové v závěti povolání s určením podílu na pozůstalosti.

Současná právní úprava tedy zůstaviteli dává k dispozici možnosti, jak rozhodnout o osudu svého majetku, a to i po několik generací. Opouští tak zjednodušené pojetí dědického práva, v němž nebyl prostor pro přechod větších majetkových podstat na jednotlivce[3] a přibližuje se moderním evropským právním úpravám.

Mgr. Ing. Lucia Luptáková,
advokátní koncipientka

[Dvořák Hager & Partners, advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Oasis Florenc
Pobřežní 12
186 00 Praha 8

Tel.: +420 255 706 500
Fax: +420 255 706 550
e-mail: paha@dhplegal.com

[1] Tyto možnosti nejsou rozvedeny přímo v zákoně, vyplývají však z důvodové zprávy k NOZ. (Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona občanský zákoník. In: Sněmovní tisk 362/0, část č. 1/2. 2011, str. 927. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[2] Povinný díl zletilého dítěte zůstavitele je ¼ zákonného dědického podílu vypočteného dle § 1635 NOZ.

[3] Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona občanský zákoník. In: Sněmovní tisk 362/0, část č. 1/2. 2011, str. 906. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)